

Projektna naloga št. 430-82/2024

**MODELNI IZRAČUN ZA DOLOČITEV VIŠINE PLAČIL
ZA SHEMA INP 8.12 SHEMA ZA NEPROIZVODNE POVRŠINE IN ELEMENTE
IZ STRATEŠKEGA NAČRTA SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE 2023–2027**

Končno poročilo

Naročnik:

RS, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

Pogodba: 2330-24-320030

Ljubljana, avgust 2024

Projektna naloga št. 430-82/2024:

Modelni izračun za določitev višine plačil za shemo INP 8.12 Shema za neproizvodne površine in elemente

Projektno nalogo št. 430-82/2024 so po pogodbi št. 2330-24-320030 izdelali:

dr. Anton Perpar

dr. Andrej Udovč

Janja Rudolf, mag., dipl. inž. agr.

s Katedre za agrometeorologijo, urejanje kmetijskih zemljišč ter ekonomiko in razvoj podeželja
Oddelka za agronomijo, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Skrbnik pogodbe pri izvajalcu:

Dr. Anton PERPAR

Odgovorna oseba izvajalca:

Prof. dr. Marina PINTAR, dekanja Biotehniške fakultete

KAZALO VSEBINE:

1	UVOD	4
2	METODOLOŠKI PRISTOP.....	5
2.1	Izhodišča	5
2.1.1	<u>Praha</u>	5
2.1.2	<u>Varovalni pasovi</u>	5
2.1.3	<u>Vzdrževanje obstoječih KRZ</u>	6
2.1.4	<u>Vzpostavitev novih KRZ</u>	6
2.2	Dodatne opredelitve naročnika, ki so upoštevane v izračunih	7
2.3	Podlage za Izračun višine plačil posameznih upravljavskih praks	8
2.4	Modelni izračun višine plačil posameznih upravljavskih praks	8
3	IZRAČUNI ZA DOLOČITEV VIŠINE PLAČIL ZA UKREPE.....	9
4	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	10

1 UVOD

Na podlagi spremembe Uredbe EU 2021/2115 (uredba je bila spremenjena z Uredbo EU 2024/1468) mora Republika Slovenija z letom 2025 zagotoviti prostovoljno shemo za neproizvodne površine in elemente, ker se črta zahteva 53 v DKOP8. Zato v okviru 3. spremembe SN 2023-2027 Slovenija uvaja novo SOPO shemo INP 8.12 Neproizvodne površine in elementi. Poročilo tako predstavlja rezultate modelnega izračuna za določitev višine plačil za zadevno shemo SOPO, kar je bilo predmet javnega naročila projektne naloge št. 430-82/2024 s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS. Zahteva naročnika je, da so izračuni stroškov ter izgube dohodkov, ki so posledica izvajanja ukrepov, primerni in natančni ter pripravljeni vnaprej na podlagi poštenega, pravičnega in preverljivega izračuna in na podlagi preglednih in objektivnih meril.

Namen izvajanja sheme »INP 8.12 Neproizvodne površine in elementi« je ohranjanje neproizvodnih površin in elementov zaradi izboljšanja biotske raznovrstnosti na kmetiji.

Upravljavska shema predvideva 4 kmetijske prakse:

- Praha
- Varovalni pasovi (VAPAS)
- Vzdrževanje obstoječih KRZ (VZDKRZ)
- Vzpostavitev novih KRZ (NOVKRZ)

MKGP je opredelilo sledeče splošne pogoje za izvajanje teh praks:

- Nosilec KMG mora na vsaj 4% površine ornih zemljišč zagotoviti neproizvodne površine in/ali neproizvodne elemente, torej lahko 4% doseže tudi s kombinacijo vseh štirih kmetijskih praks (Praha, VAPAS, VZDKRZ in NOVKRZ).
- Nosilec KMG lahko kmetijsko prakso izvaja le na ornih površinah ali ob ornih površinah.
- Posamezna kmetijska praksa je samostojna in ima izračunan svoj načrtovani znesek podpore na hektar (na podlagi dodatnih stroškov oz. izgube dohodka).
- Vstopnega praga ni.

Biotehniška fakulteta, ki je bila na podlagi vloge na javno naročilo izbrana za izdelavo omenjenih izračunov, je izračune izvedla na podlagi predpisanih predpostavk s strani naročnika in metodoloških pristopov, ki so opisani v nadaljevanju.

2 METODOLOŠKI PRISTOP

2.1 Izhodišča

Osnovna izhodišča za izračune so predstavljale že same zahteve, ki jih je predhodno postavil naročnik projektne naloge – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS. Predhodne zahteve so bile opredeljene za vsako upravljavsko prakso posebej in sicer:

2.1.1 PRAHA - namen: ohranitev in izboljšanje biotske raznovrstnosti na kmetijah

Zahteve za izvajanje kmetijske prakse PRAHA:

- zagotovljena mora biti v obdobju od 1.2. tekočega leta do 31.7. tekočega leta;
- biti mora vzdrževana - pleveli se ne smejo širiti oz. semeniti;
- v obdobju od 1.2. do 31.7. ni namenjena pridelavi hrane ali krme;
- v obdobju od 1.2. do 31.7. je na površini s praho prepoved uporabe FFS in prepoved gnojenja;
- v primeru pokrivnosti (t.i. zelena praha) se upošteva le pokrivnost s travo ali travno deteljno mešanico, katere setev ni bila izvedena v tekočem letu. Prav tako so kmetijska delovna opravila, vključno s pašo, na površini s t.i. zeleno praho, v obdobju od 1.2. do 31.7, prepovedana;
- najmanjša strnjena površina kmetijskega zemljišča za izvajanje prahe je 0,1 ha. Na KMG mora biti v kmetijsko prakso vključenih najmanj 0,3 ha površin.

2.1.2 VAROVALNI PASOVI - namen: ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti, privabilni posevki za koristne organizme, pribežališče za živali ob obdelavi kmetijskih površin, zmanjševanje negativnih vplivov vetra, suše, neurij, toče, preprečevanje erozije.

Zahteve za izvajanje kmetijske prakse VAROVALNI PASOVI:

- Varovalni pas se lahko vzpostavi ob njivah, ki so ob vodotokih prvega in drugega reda ali jarkih širših od 2 metrov.
- Na varovalnih pasovih mora nosilec vzpostaviti cvetoči pas, ki se vzdržuje brez uporabe FFS, gnojenja ali oranja.
- Pri tem se cvetoči pas vzpostavi s setvijo določenih KMRS (se določi na uredbeni ravni) v predpisanem obdobju, na način, da je do 1. junija že viden zeleni pokrov zadevnih kmetijskih rastlin. Cvetoči pas ne sme biti košen ali mulčen ali valjan vsaj do 31. julija.

2.1.3 VZDRŽEVANJE OBSTOJEČIH KRZ - namen: ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajinske ter življenjskega prostora za kmetijstvo pomembnih žuželk, pribežališče za živali ob obdelavi kmetijskih površin, zmanjševanje negativnih vplivov vetra, suše, neurij, toče, preprečevanje erozije.

Zahteve za izvajanje kmetijske prakse VZDRŽEVANJE OBSTOJEČIH KRZ (VZDKRZ):

- Območje za VZDKRZ:
 - Ta kmetijska praksa se ne more uveljavljati na KRZ, ki so na voljo oz. predmet obveznosti iz operacije KOPOP Ohranjanje mejic;
 - Uveljavljajo se le KRZ, ki so v evidenci KRZ in ki so predmet zahteve po ohranjanju iz DKOP8 ali pa so bile na voljo le za doseganje DKOP8 4%.
- Druge zahteve za VZDKRZ:

Vzdrževanje pomeni obrezovanje mejice na način, da je:

- zagotovljeno razvito podrastje v mejici,
 - da se mejice ne poškoduje in se ne prekine njena zveznost
 - se izvaja na celem GERK.
- Kot KRZ se šteje:
 - mejice: površina vsaj 25m² in je vsaj 10 m dolga ter pri krošnji največ 20 m široka strnjena in samostojna ter neprekinjena linija, pretežno porasla z lesno vegetacijo in se ne uporablja za proizvodne namene, lahko je v sestavi grmičevja, z drevesi ali brez njih, s suhim zidom, posamezni deli pa so lahko tudi brez lesne vegetacije in porasli z zelmi.

2.1.4 VZPOSTAVITEV NOVIH KRZ - namen: ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti, ohranjanje krajinske pestrosti in življenjskega prostora za kmetijstvo pomembnih žuželk, pribežališče za živali ob obdelavi kmetijskih površin, zmanjševanje negativnih vplivov vetra, suše, neurij, toče, preprečevanje erozije.

Zahteve za izvajanje kmetijske prakse VZPOSTAVITEV NOVIH KRZ (NOVKRZ):

- Območje za NOVKRZ:
 - Posamična območja znotraj evidence KRZ v RKG, in sicer območja, kjer je razmerje med a) z vidika kmetijstva neproduktivnimi površinami ter b) intenzivno kmetijsko rabo, slabše z vidika neproduktivnih površin. Izračunan koeficient je razmerja med krajinskimi značilnostmi (vir = EKRZ) + površinami z drugo olesenelo vegetacijo (vir = dejanska raba, šifre 1410, 1420, 1500, 2000) ter intenzivno kmetijsko rabo. Območja so določena na podlagi analize RKG.
 - Območja iz Programa upravljanja Natura 2000 (PUN), za katera je navedeno, da se bodo tam izvajale neproizvodne naložbe.

- Druge zahteve za NOVKRZ:

Kot KRZ se šteje:

- mejice: površina vsaj 25m² in je vsaj 10 m dolga in se ne uporablja za proizvodne namene, lahko je v sestavi grmičevja, z drevesi ali brez njih, s suhim zidom, posamezni deli pa so lahko tudi brez lesne vegetacije in porasli z zelmi.
- kot lesna vegetacija se štejejo le avtohtone lesne rastlinske vrste.

2.2 Dodatne opredelitve naročnika, ki so upoštevane v izračunih

Z modelnim izračunom se določi višina plačil na enoto za zadevno shemo SOPO z namenom kritja dela ali vseh stroškov in izpada dohodka, ki nastanejo zaradi izvajanja teh praks. Modelni izračun bo v ustrezni obliki, določeni s pravnimi akti EU za strateške načrte, kot priloga sestavni del SN 2023-2027.

Za shemo SOPO je treba natančno opredeliti metodologijo izračuna višine plačil, modelni izračun za določitev višine plačil za posamezno kmetijsko prakso znotraj sheme pa mora temeljiti na enotnih in preverljivih kriterijih ter upoštevati običajno kmetijsko prakso in dodatno delo, ki je potrebno zaradi okoljsko zahtevnejših postopkov pridelave oziroma reje.

Za sheme SOPO iz 31. člena Uredbe EU o SN je osnova oz. referenčni nivo za izračun višine plačil običajna kmetijska praksa. Plačila se lahko dodelijo samo za obveznosti, ki:

- presegajo zadevne predpisane zahteve ravnanja ter standarde za dobre kmetijske in okoljske pogoje, določene s Pravili o pogojenosti v skladu z oddelkom 2 poglavja I Uredbe EU o SN;
- presegajo minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmaceutskih sredstev ter dobrobit živali kot tudi druge obvezne zahteve, določene z nacionalnim pravom in pravom Unije;
- presegajo pogoje, določene za vzdrževanje kmetijske površine v stanju, primernem za pašo ali pridelavo brez pripravljalnih ukrepov, ki presegajo uporabo običajnih kmetijskih metod in strojev v skladu s točko (a) prvega odstavka 4. člena Uredbe EU o SN;
- se pri shemah SOPO iz 31. člena Uredbe EU o SN razlikujejo od obveznosti, v zvezi s katerimi so odobrena plačila za intervencije iz 70. člena Uredbe EU o SN;
- se pri podintervencijah KOPOP in EK iz 70. člena Uredbe EU o SN razlikujejo od obveznosti, v zvezi s katerimi so odobrena plačila za sheme SOPO iz 31. člena Uredbe EU o SN.

Za sheme SOPO je treba tudi upoštevati, da:

- se plačila dodelijo letno za kritje dodatnih stroškov in izpada dohodka, ki so posledica izvajanja posamezne sheme oziroma podintervencije;
- plačila po potrebi lahko krijejo tudi stroške poslovanja (transakcijske stroške), vendar do največ 25 % plačila, plačanega za obveznost, če posamezno shemo SOPO izvaja posamezen upravičenec ali do največ 35 % plačila, plačanega za obveznost, če posamezno shemo SOPO izvaja skupina upravičencev.

2.3 Podlage za izračun višine plačil posameznih upravljavskih praks

Podatkovno bazo za izračun višine plačil za posamezne upravljavske prakse je predstavljal sistem modelnih kalkulacij, temelječ na Katalogu kalkulacij za načrtovanje gospodarjenja na kmetijah v Sloveniji in aplikacija FARM MANAGER (<https://farm-manager.si>), ki na podlagi opredeljenih (izbranih) vhodnih tehnoloških parametrov omogoča oceniti porabo inputov in s tem stroške proizvodnje pri posameznem kmetijskem pridelku. Uporabili smo:

- modelne kalkulacije za posamezne kmetijske proizvode (npr. za koruzo za silažo);
- kalkulacije za izračun stroškov domačih strojnih storitev;
- cenik s cenami inputov in dela;
- zbirnik s stroški kmetijskih proizvodov ipd.

Za vsako zahtevo v okviru obravnavanih upravljavskih shem in smo v prvem koraku opredelili običajno kmetijsko prakso (OKP) in s pomočjo modelnih kalkulacij ocenili stroške in prihodek, nato pa v drugem koraku opredelili kmetijsko proizvodnjo ob upoštevanju posamezne zahteve intervencije ter ocenili stroške in prihodek pri izvajanju zahteve.

V modelnih izračunih so:

- Viri cen inputov so ceniki iz sistema FARM MANAGER, ki so bili za potrebe izdelave kalkulacij posodobljeni na povprečje cen v obdobju 2019 do 2022. Eventualne manjkajoče cene pa so pridobljene s spletnih strani, podatkov Statističnega urada RS (SURS) ipd. in se, kjer je le možno, nanašajo na obdobje od leta 2019 do 2022. Pri izračunu stroškov domačih strojnih storitev smo upoštevali cene po Katalogu stroškov kmetijske in gozdarske mehanizacije.
- Neposredno dodatno delo je ovrednoteno po podatkih KIS za leto 2021 in sicer v enotni višini 9,45 /uro.
- Prihodek pridelovalcev je za tržne pridelke ovrednoten na ravni cenikov v FARM MANAGER, kjer ti niso na voljo, pa na podlagi dostopnih podatkov o odkupnih cenah SURS. Za krmne rastline je prihodek ovrednoten na podlagi tržne cene baliranega sena in na podlagi odkupne cene koruze za zrnje, za kmetijske pridelke, kjer odkupne cene po podatkih SURS niso dostopne, pa po ocenah strokovnjakov oz. podatkov neposredno od odkupovalcev.
- Pri izračunu prihodkov so upoštevani samo tržni prihodki, brez morebitnih plačil za ukrepe kmetijske politike.
- Na stroškovni in prihodkovni strani so upoštewane cene brez davka na dodano vrednost.

2.4 Modelni izračun višine plačil posameznih upravljavskih praks

Podlaga za izračun višine plačil je razlika, ki nastane v finančnem rezultatu med običajno kmetijsko prakso (OKP) ter izvajanjem zahtev posamezne upravljavske prakse (zmanjšanje velikosti pridelka, prepoved uporabe gnojil in zaščitnih sredstev (FFS), dodatni agrotehnični ukrepi, prepoved uporabe krme za krmljenje živali, stroški vzdrževanja ipd.).

3 IZRAČUNI ZA DOLOČITEV VIŠINE PLAČIL ZA POSAMEZNE UPRAVLJAVSKE PRAKSE

V okviru izvajanja sheme »INP 8.12 Neproizvodne površine in elementi« so predvidene 4 kmetijske prakse za katere v nadaljevanju v preglednici predstavljamo izračun višine plačil.

Preglednica 1: Kmetijske prakse sheme INP 8.12, opis izračuna ter izračunana višina plačila

KMETIJSKA PRAKSA	OPIS	IZRAČUNANA VIŠINA PLAČILA
Praha	Pri upravljavski praksi PRAHA smo izračun višine plačila temeljili na primerjavi med pridelavo koruzne silaže (srednja velikost pridelka 50 t/ha) ter izvajanjem prahe na tej površini na podlagi zahtev, kar pomeni izpad pridelka in s tem strošek nadomestitve krme iz koruzne silaže ob upoštevanju stroškov izvajanja te prakse. Izračuni so bili ločeno narejeni za »zeleno« in »črno« praho. Ker se vrednosti izračuna med obema vrstama prahe le malo razlikujeta se predlaga enotna višina plačila za obe prahi.	200,00 €/ha
Varovalni pasovi (VARPAS)	Pri izračunu plačil za varovalne pasove je podlaga za običajno prakso ekstenzivni travnik z dvema odkosoma (brez gnojenja in uporabe FFS), s pridelkom 4 t/ha sena. Z uporabo upravljavske prakse je potrebno nadomestiti izpad količine krme, dodatni strošek pa predstavlja setev cvetočih rastlin (seme in sama setev).	182,00 €/ha
Vzdrževanje obstoječih KRZ (VZDKRZ)	V izračunu je upoštevano zmanjšanje vrednosti pridelka koruze za silažo na m ² površine (min. zahteva velikosti KRZ je 25 m ²) ter ročno delo pri vzdrževanju mejic v obsegu 32 ur na ha letno.	0,2 €/m ² (oz. 2,0 €/m ali 2000 €/ha)
Vzpostavitev novih KRZ (NOVKRZ)	Na površini, na kateri se vzpostavi nova KRZ, pride do zmanjšanja pridelka in s tem njegove vrednosti. Zmanjšanje vrednosti pridelka na vsaj 25 m ² površine zahteva nadomestilo izpada vrednosti pridelka, sama vzpostavitev KRZ pa zahteva tudi povračilo stroškov priprave tal in sajenja vegetacije.	4,23 €/m ² (oz. 42,3€/m ali 42.300 €/ha)

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Izvajanje sheme »INP 8.12 Neproizvodne površine in elementi«, ki predvideva prostovoljni pristop kmetov k izvajanju katere od 4-ih predvidenih kmetijskih praks, pripomore k izboljšanju biotske raznovrstnosti v kmetijskem prostoru in s tem okrepljene okoljske vloge kmetijstva. Ker omenjene prakse predstavljajo določene omejitve pri kmetovanju, površine namenjene v neproizvodne namene pa zmanjšujejo proizvodni potencial in s tem prihodek ali pa zahtevajo dodatne stroške (npr. zaradi dodatnih agrotehničnih ukrepov in prepovedi uporabe FFS in gnoji), je potrebno za izvajanje teh praks zagotoviti ustrezna plačila. V nalogi so bili narejeni izračuni za posamezno kmetijsko prakso posebej, z upoštevanjem predhodnih zahtev MKGP in specifik ukrepa (ocena izgube pridelka glede na običajno prakso v primerjavi s prakso, ki vključuje izvajanje sheme, kar povzroči zmanjšanje količine in vrednosti pridelka ali dodatne stroške zaradi potrebne nadomestitve izpada pridelka (npr. krme pri živinorejskih kmetijah) ter morebitnih dodatnih vlaganj ali stroškov povezanih z izvajanjem posamezne prakse. Na podlagi modelnih izračunov, ki temeljijo na kalkulacijah iz sistema Farm Manager, Katalogu stroškov kmetijske in gozdarske mehanizacije, kalkulacij KIS ipd., ocenjujemo, da je višina plačil za izvajanje posamezne kmetijske prakse sheme INP 8.12 potrebna vsaj v višini:

- 200 €/ha za izvajanje praha (enotna vrednost za »zeleno« in »črno« praho),
- 182 €/ha za izvajanje varovalnih pasov (VARPAS),
- 4,23 €/m² za vzpostavitev novih KRZ (NOVKRZ),
- 0,2 €/m² za vzdrževanje obstoječih KRZ (VZDKRZ).

Pri izračunih višine plačil so bili uporabljeni podatki za obdobje 2019 - 2022 iz razloga, da so višine izračunanih plačil primerljive z ostalimi intervencijami, ki se v sklopu Strateškega načrta razvoja podeželja 2023-2027 že izvajajo, saj so bile višine njihovih plačil prav tako izračunane na podatkih omenjenega časovnega obdobja.